

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

จัดทำโดย

กองสวัสดิการสังคม เทศบาลเมืองทับกวาง
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์
ฟื้นฟูและส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี อันดีงามของท้องถิ่น
และของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน
ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วม ร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมี
ความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย
สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอน ทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับ
สังคม และธรรมชาติได้ อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

เทศบาลเมืองทับกวางได้เล็งเห็น ความสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำการสำรวจ
ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์
ชาวบ้าน หรือปราชญ์ ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญ
หายไปจาก ชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น
เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น
ต่อไป

กองสวัสดิการสังคม
เทศบาลเมืองทับกวาง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งสะท้อนถึงความสามารถของตนเองที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความรู้ที่จะสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้แก่ตนเองและสังคมต่อไป ศิลปะ หัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในท้องถิ่น แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันตามความเชื่อ ลักษณะที่ตั้งภูมิประเทศ และวิถีการดำรงชีวิต เชื้อชาติ ภาษา แต่สิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมนั้นเป็นไปเพื่อการยกระดับความเป็นอยู่ของคนเราทั้งสิ้น เป็นที่ตั้งของชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมตามวิถีของการดำรงชีวิต ซึ่งผูกพันกับศิลปหัตถกรรมภายในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
2. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความ ครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ ความรู้ใน หลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และ เทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพา ตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การท การเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จัก ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อ ชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหา ด้าน การบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถ พึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มหัตถกรรม และอื่นๆ เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและ รักษาสุขภาพ ของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทาง ด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่า ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการ การค้า การ สละสลวยและบริการกองทุนและธุรกิจในชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและ โภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกัน คุณภาพชีวิต ของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. **สาขาศิลปกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. **สาขาจัดการ** หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงาน ด้านต่างๆ ทั้ง ขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขา การจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. **สาขาภาษาและวรรณกรรม** หมายถึง ความสามารถผลิตผลงาน เกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. **สาขาศาสนาและประเพณี** หมายถึง ความสามารถประยุกต์และ ปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนาความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่า ให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้ บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณีบุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ประเพณี/วัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลทับกวาง
อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี

ประเพณีวันสงกรานต์

สงกรานต์หมายถึง การส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่คือ ตั้งแต่ ๑๓ - ๑๕ เมษายน แต่เดิม วันขึ้นปีใหม่ไทย คือ วันเริ่มปีปฏิทินของไทย จนถึง พ.ศ. ๒๔๓๑ และได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นวันที่ ๑ เมษายน เป็นวันขึ้น ปีใหม่จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๓

ประเพณีวันเข้าพรรษา

"เข้าพรรษา" แปลว่า "พักฝน" หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน พระพุทธเจ้าจึงทรงวางระเบียบการจำพรรษาให้พระภิกษุอยู่ประจำที่ตลอด ๓ เดือน ในฤดูฝน คือ เริ่มตั้งแต่วันที่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปี เรียกว่า "ปฐมาพรรษา"

ประเพณีวันลอยกระทง

ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เป็นการขอขมา พระแม่คงคา ที่มนุษย์ได้ใช้น้ำ ได้ดื่มกินรวมไปถึงการทิ้งสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในแม่น้ำเป็นการสักการะรอยพระพุทธรูปบาทที่พระพุทธเจ้าทรงได้ประทับรอยพระบาทไว้หาดทรายแม่น้ำนัมทานที ในประเทศอินเดีย เป็นการลอยความทุกข์ ความโศกกรมถึงโรคร้ายต่างๆ ให้ลอยไปกับแม่น้ำ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ตำบลทับกวาง อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี**

ที่	ประเภท	ชื่อของภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่	หมายเลขโทรศัพท์
๑	ด้านเกษตรกรรม	สวนผักและสมุนไพร สมุนไพร	นายบุญมี วาทชัยสงค์ นายจรูณ วงษ์สง่า	๖๕ ม. ๑๐ ๑๑๕ ม. ๑๐	๐๙๑-๗๓๗-๘๗๕๗
๒	ด้านอุตสาหกรรม	กระดาษปูนปั้น ผ้าปิดจมูก / ผ้าวน	นางคำกอง ปลิงกระโทก นางสาววนิดา พริ้งไพเราะ	๘๘ ม. ๑๐ ๑๐/๖ ม.๗	๐๘๖-๔๐๐๖๘๓๑ ๐๘๖-๑๒๕-๙๙๒๒
๓	ด้านหัตถกรรม	เสื่อสกรีนลาย กระเป๋าสานเส้นพลาสติก จักสาน	น.ส.อุ๋นเรือน ปลิงกระโทก นางทับทิม น้อยเสนา นายแป้น สุดกระโทก	๙๗ ม. ๑๐ ๑๓๙ ม.๔ ๘๘ ม.๑๐	๐๖๔-๕๕๐๗๙๐๙ ๐๘๑-๒๕๓-๘๑๙๙ -
๔	ด้านการแพทย์ไทย	นวดแผนไทย น้ำมันเหลือง	นางสมปอง บุตรดิษฐ์ น.ส.กฤตกนก เลี้ยวไพโรจน์	ม.๒ ๗๐ ม.๑๐	๐๘๖-๕๙๙-๔๙๗๕ ๐๙๑-๙๘๖-๖๖๖๔
๕	ด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	การเดินป่าและศึกษา ธรรมชาติ	นายบุญมี วาทชัยสงค์	๖๕ ม.๑๐	๐๙๑-๗๓๗-๘๗๕๗
๖	ด้านศิลปกรรม	ดนตรีพื้นบ้าน	นายทองมา มีเจตนา	๔๕/๑ ม.๙	-
๗	ด้านภาษา และวรรณกรรม	ภาษาถิ่น	นางปรีญา วาทชัยสงค์	๖๕ ม.๑๐	๐๙๑-๗๓๗-๘๗๕๗
๘	ด้านอื่น ๆ	หลวงปู่สาลี ปภาโส พระเกจิ ที่สังขารไม่เนาเปื่อย ภาพจำหลักสมัยทราวดี	วัดชัยบอน วัดถ้ำพระโพธิสัตว์	ม.๕ ม.๑๐	๐๙๕ ๘๔๐ ๔๘๒๗ ๐๘๖ ๔๐๐ ๙๘๙๕

สวนผักและสวนสมุนไพรปลอดสารพิษ

เป็นสวนผักที่ปลูกแบบผสมผสานหลากหลายชนิด โดยการเพาะปลูกไม่มีการใช้สารเคมี นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเก็บผักสดๆจากแปลง หรือสามารถเรียนรู้ ขั้นตอนการปลูกผักปลอดสารพิษได้ โดยพืชผักจะปลูกสลับสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป เช่น แตงกวา ผักชี ข้าวโพดหวาน มะเขือ ค่ะน้า ฯลฯ

กระถางปูนปั้น

จุดกำเนิดกระถางปูนปั้น เริ่มจาก ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้เข้ามาฝึกอบรมอาชีพพระยะสันให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยได้ฝึกการทำกระถางปูนปั้นหลากหลายรูปแบบ ต่อมาภาคเอกชนในพื้นที่ได้ให้การสนับสนุนสินค้า โดยสั่งให้ผลิตสินค้าตามความต้องการ ทำให้มีการผลิตสินค้าที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

เสื้อกรีนลาย

กระเป๋าสานเส้นพลาสติก

โดยนางทับทิม น้อยเสนา

ผ้าปิดจมูก , ผ้าวน

โดย นางสาวนิตา พริ้งไพเราะ

นวดแผนไทย

โดยนางสมปอง บุตรดีนทร์

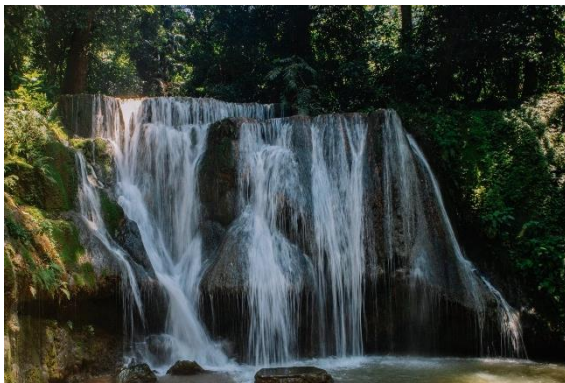
น้ำมันเหลือง

โดยนางสาวกฤตกนก เลี้ยวโรจน์

การเดินทาง และศึกษารวมชาติ

โดย นายบุญมี วาทยสังค์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๐ พร้อมทีมงาน

การถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดนตรีพื้นบ้าน

โดยนายทองมาก บุญเกื้อ

